

Pántya Péter

Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, hallgató
panpet1@freemail.hu

A HIVATÁSOS SZOLGÁLATI TÖRVÉNY ÁTTEKINTÉSE A 2008. ÉV ELEJÉN

Absztrakt

A Magyar Köztársaságban élők életét, testi épségét és vagyonát a fegyveres és rendvédelmi szervek hivatottak szolgálni. Ezen speciális területeken feladataikat végzőkre különleges jogszabályoknak kell, hogy vonatkozzanak. A Munka Törvénykönyve számukra nem hatályos, szolgálati körülményeiket a 1996. évi XLIII-as törvény, közismertebb nevén a Hszt. szabályozza.

E törvény felépítését, gyakorlati működését jelenítem meg ebben a cikkben. Példák levezetésével teszem érthetőbbé az olvasó számára a törvény esetlegesen speciálisabb részeinek jelentését, hatását. Felsorolásra kerülnek a hatálya alá tartozó rendvédelmi szervezetek és feladatkörük is.

Armed forces and defence authorities serve the life, soundness, and properties of citizens in the country of Hungary. We need special law for these special activities. The Law of Work is extinct to us, our circumstances of duty is ruled by the law of 1996./XLIII, or known as Duty Laws.

I write the system and practical working of this law in this article. I make the readers understand the specialties and effects of this law by examples. Defence authorities and their duty are also listed.

Kulcsszavak: *rendvédelem, HSZT, fegyveres, szervek ~ defence, authorities, law, duty*

BEVEZETÉS

Jelen cikk elkészítése során fontosnak tartottam, hogy a Magyar Köztársaság állampolgárai nyugalmát biztosító szolgálati viszonyát szabályozó törvényt alaposabban nagyító alá vegyem. Természetesen itt az 1996. évi XLIII.-as törvényt értem, amely a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szól, közismertebben nevén a Hszt.

Több helyen és forrásból próbáltam kutatni hasonló publikálásokat és feltűnt, hogy ez a – véleményem szerint igen fontos – terület ez idáig nem volt fókuszban a védelmi tudományterület oktatásában. Az állomány tagjainak a szolgálattal kapcsolatos preferenciái meglehetősen szabályozottak e módon és nem jelenthető ki kategorikusan, hogy: - legyen ez csak a jogászok dolga. A rendvédelemben e törvény legalább alapszintű ismerete nélkül nehéz jogszerűen ellátni akár a napi szolgálati feladatokat is. Mivel a Hszt. a hivatásos állományúak szolgálattal kapcsolatos viszonyát meglehetősen szerteágazóan szabályozza, könnyen

mulasztási hibába kerülhet az egyén, aminek akár fegyelmi következményei is lehetnek. A jogok és érdekérvényesítési lehetőségek nem megfelelő szintű ismerete érdeksérelemhez vezethet, tehát mindenkinek elemi szükséglete kell (kellene?) legyen, hogy ismerje a rá vonatkozó szabályokat, legyenek azok megengedők, juttatók vagy szigorítók, előírók.

A Hszt.-t időnként frissítik, aktualizálják a változásoknak és az esetleges újabb céloknak (pl.: egy szektor preferálása) vagy szakszervezeti törekvéseknek megfelelően. Az újabb módosítások folyamatosan napirenden vannak, az egyeztetések napjainkban is folytatódnak. Az időszerű változásokat szeretném bemutatni ismertette várható hatásukat és talán egy kicsit úttörőként, megkérdézve a közvetlenül érintetteket.

Bízom benne, hogy ezzel a munkámmal sikerül – akár csekély mértékben is – egy kis ismeretterjesztéssel szolgálni a kollégák és bajtársak felé. Remélhetőleg az elemzéseimből és következtetéseimből eljuthat valamennyi rész akár döntéshozókhoz is a Hszt. módosítások kapcsán. E törvény hatásában megjelenik mind a gazdasági, mind a szociológiai területeken is nem elhanyagolva a pszichológiát és a társadalomlélektant és alapot biztosít több jogszabályhoz, jogághoz.

Ki kívánok térni magára a Hszt. felépítésére, értelmezésére, megalkotásának körülményeire és előzményeire, napjaink módosításaira. Helyenként bizonyára sokaknak egyértelmű dolgokat ismertetek, azonban célom a teljes körű ismeret adása. A hivatásos szolgálati törvény minden, a Magyar Köztársaságot szolgáló fegyveres és rendvédelmi szervnél állományban lévő hivatásosra vonatkozik, ide nem értve a Magyar Honvédséget, mivel e területen a 2001. évi XCV. törvény hatályos (a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról). Röviden bemutatásra kerülnek a fegyveres és rendvédelmi szervek valamint feladatköreik, hogy jobban megismerhetőek legyenek az állományuk tagjainak.

Megkerestem néhányat az érintett szakszervezeti vezetők közül is, nézetüket ismertetem.

A FEGYVERES ÉS RENDVÉDELMI SZERVEK

A fogalmak tisztázása nélkül nehéz lenne a témáról beszélni. Nézzük tehát, hogy melyek is az úgynevezett fegyveres és rendvédelmi szervek, milyen feladatok vannak számukra meghatározva és ezen feladatokat milyen módon teljesítik.

Fegyveres és rendvédelmi szervek (országos vezetősége):

- Rendőrség (Országos Rendőr-főkapitányság, immár a Határőrséggel integrálódva)
- Polgári védelem (Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság)
- Vám- és pénzügyőrség (Vám és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága)
- Büntetés-végrehajtási intézet (Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága)
- Állami és Hivatásos önkormányzati tűzoltóságok (Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság)
- Polgári nemzetbiztonsági szolgálatok (vezetője a főigazgató)

A Magyar Köztársaság alkotmányos rendjét és biztonságát tehát ezek a szervek biztosítják saját területükön, a számukra meghatározott feladatok ellátásával. E szervek összlétszáma körülbelül ötvenötezer fő.

A fenti felsorolás és a létszám adatok nem tartalmazzák a Magyar Honvédséget, amelyet természetesen nem akarok figyelmen kívül hagyni! A haza érdekében kifejtett tevékenysége mindenképpen elismerésre méltó, azonban a Magyar Honvédség hivatásos tagjai a Hszt. hatálybalépésétől 2001-ig tartoztak e törvény alá. 2001-ben került elfogadásra a 2001. évi XCV. Törvény a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szolt.

Mivel tehát a hivatásos katonák szolgálati viszonyát nem érinti a Hszt. és ez nem is várható, így az ő helyzetükkel csak érintőlegesen foglalkozom.

A feladatok ellátásának módjáról az 1996. évi XLIII-as törvény világosan fogalmaz:
„A Magyar Köztársaság függetlenségének, alkotmányos rendjének, valamint a lakosság és az ország anyagi javainak védelmét ellátó szervek hivatásos állományától az állam tántoríthatatlan hűséget, bátor helytállást követel.”

1. számú kép. Mozaik a fegyveres és rendvédelmi szervek jelképeiből.
 Saját összeállítás, 2008.

Az állomány hivatásos állományú tagját igazolja egyenruhája, némely szerveknél jelvénye valamint akár civil ruházatban is, szolgálati igazolványa. A fegyveres és rendvédelmi szervek tagjait megkülönböztethetjük az állományra utaló jelzéssel, eltérő rendfokozatokkal és más-más beosztásokkal. Például.: rendőr orvos alezredes, tűzoltó törzsszázlós (hírközpont-kezelő), pénzügyőr őrmester (kutató), polgári védelmi százados (osztályvezető).

A HIVATÁSOS SZOLGÁLATI TÖRVÉNY

Az 1996 évi XLIII-as törvény, a fegyveres és rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szól. Alapvetően azért jött létre, hogy elismerje a hivatásos (szerződéses) szolgálatban állók különleges szolgálatát és szabályozza ezt a kapcsolatot, ami az állam és a hivatásos szolgálatot vállaló között jött létre.

A törvény elfogadására készült indoklás megjeleníti a Hszt. létrehozásának szükségességét:
„Az országunk függetlenségének, belső rendjének, biztonságának védelme - amit a honvédség, a határőrség, a rendőrség, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok, a polgári védelem, a vám- és pénzügyőrség, a büntetés-végrehajtási szervezet, valamint az állami és önkormányzati tűzoltóság... ...látnak el - állami, közösségi tevékenység. E szervek személyi állománya ennek megfelelően - a szervei hovatartozástól függetlenül - közszolgálatot teljesít... ...Abból indul ki, hogy a hivatásos állomány tagjai az általánoshoz képest szigorúbb függelmi rendben és fegyelmezettséggel, fokozott pszichikai és fizikai terheléssel, áldozatvállalással, veszélyes helyzetben az élet kockáztatásával végzik feladataikat. Emellett a szolgálati viszony létesítésének feltételeként önkéntesen lemondanak alkotmányos jogaik gyakorlásáról... ...Mindezek figyelembe vételével a Javaslat az ugyancsak közszolgálatban álló köztisztviselők járandóságai alapulvételével, a társadalmi megbecsülés kifejezéséeként kedvezőbben állapítja meg a hivatásos állomány tagjait megillető jogokat, juttatásokat.”¹

¹ Az 1996. évi XLIII. törvény indokolása

Körülbelül 55.000 fős hivatásos állomány áll jelenleg a Hszt. hatálya alatt. Az ő szolgálati körülményeiket valamint közvetve családjaik életét meghatározó törvényre nem lehet úgy tekinteni, mintha az „csak” egy jogszabály volna. A törvény megalkotása abszolút időszerű volt, hiszen előzőleg egy 1971-es törvény szabályozta ezeket a kereteket.

Az érintettek nagy félelemmel várják az idén várható változtatásokat. Ezekből néhány:

- megkezdődik a civilesítés, bizonyos beosztások (humán és munkaügyi, gazdasági, üzemeltetési, stb.) munkakörök közalkalmazotti státusszá alakulnak;
- átalakul a nyugdíjrendszer, nő a szolgálatban eltöltendő évek száma, változik a nyugdíjszámítás módja;
- módosul a teljesítményértékelés és a pótlékok rendszere.

Ezek a várható változások az állományon belül már elindítottak bizonyos folyamatokat.

A TÖRVÉNY FELÉPÍTÉSE

Preambulumában olvasható a jogalkotó célja a fegyveres és rendvédelmi szervek tagjainak elismerésére és szolgálati viszonyuk rendezett szabályozására.

Megalkotása óta sok-sok módosításon esett át a szolgálati törvény felépítését a jelenleg is hatályos változata alapján vizsgálom. A törvény részeit végrehajtási rendeletekkel tették teljessé és módosíthatóvá.

Példaképpen néhány végrehajtási rendelet:

- 9/1997. BM rendelet, a belügyminiszter irányítása alá tartozó szervek, valamint az önkormányzati tűzoltóság szolgálati viszonyban álló tagjai szolgálati viszonyának egyes kérdéseiről és a személyügyi igazgatás rendjéről.
- 15/2000. BM rendelet, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés szabályairól a belügyminiszter által irányított rendvédelmi szerveknél.
- 140/1996. Kormányrendelet, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény végrehajtásáról

Szerkezetében három részre tagolódik, ezeken belül pedig fejezetekre, a végén található mellékletekben, formaszövegek és táblázatok találhatóak a szolgálati viszonyhoz.

- I. Rész. Ez a fő rész, amely tartalmazza a törvény hatályát, jognyilatkozatokat, az alkotmányos jogok korlátozását, érdekképviselési lehetőségeket, a szolgálati viszonytal kapcsolatos szabályokat és tartalmat többek között a szabadság számítását is.
- II. Rész. Itt találhatóak az úgynevezett különös szabályok. A közös szabályok után megtalálhatóak a szakmaspecifikus fejezetek. Ilyen például a XXI. Fejezet, amely csak a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok állományára vonatkozóan határoz meg szabályokat.
- III. Rész. A vegyes, átmeneti és záró rendelkezések helye. Ilyenek például a minden hivatásosra vonatkozó szolgálati idő számítások, hatálybalépési előírások, jogalkotási felhatalmazások valamint a mellékletek a rendfokozatokról, annak illetményeszoróiról, a besorolási osztályok és az esküszövegek.

A SZOLGÁLATI TÖRVÉNY A GYAKORLATBAN

A következőkben példákon és számításokon keresztül mutatom be, hogy a paragrafusok közül néhány kivonatolt, milyen hatással van a hivatásos állományú dolgozókra.

Az I. Részből:

„2 § s) magasabb beosztás: nagyobb felelősséggel, szélesebb hatáskörrel és ennek megfelelően magasabb rendfokozattal és illetménnyel járó státusz”²

A magasabb beosztásba akkor kerülhet a hivatásos állományú, ha rendelkezik a megfelelő iskolai (polgári és rendészeti szakmai) végzettséggel és természetesen van üres beosztás. Beleegyezése nélkül is megbízható más beosztással, amennyiben rendelkezik a megfelelő szakképzettséggel és gyakorlattal.

A nagyobb felelősség és szélesebb hatáskört jól jellemzi, hogy amíg szerparancsnokként egy gépjárműfecskenő és a rá beosztott legfeljebb öt fő tartozott alá, addig ezután a teljes aznapi készenléti állomány, a szerek, felszerelések, valamint a tűz és kárelhárítások során az egyszemélyi felelősség is az övé. A magasabb illetmény és a magasabb rendfokozat az állománytáblában meghatározottak alapján értendő. A beosztási illetmény a köztisztviselői illetményalap és a beosztás szerinti szorzószám szerint alakul.

Például: egy tűzoltó törzsszászlós, szerparancsnok kinevezése szolgálatparancsnok beosztásba. A szerparancsnok rendfokozati maximuma főtörzsszászlós lenne, de tisztii beosztásba kerül és a példában az Önkormányzati és Területfejlesztési Miniszter kinevezi hadnaggyá. Az elérhető rendfokozati maximuma alezredessé változik (amit 18 év szolgálat után ér el). Az illetményének számítása is megváltozik a Hszt. 6/A mellékletének megfelelően. A szerparancsnoki beosztásban a beosztási illetményszorzó 3,6 –tól indul, tehát a soros, fizetési fokozatokban való előrelépésekkel elérhető az adott beosztásban legmagasabb 4,25-ös szorzó. Az új, szolgálatparancsnoki beosztásban két fizetési fokozat van. Az 5,7-es és a három év szolgálat után járó 5,8.

A végeredmény szerint tehát egy zászlósból hadnagy vált, a bruttó beosztási illetménye pedig (3,0*38.650 Ft) 115.950 Ft-ról (5,7*38.650 Ft) 220.305 Ft-ra változott.

„30. § (1) A szakszervezettel való együttműködés keretében az állományilletékes parancsnok köteles:

- a) a szükséges tájékoztatás megadásával a szakszervezet érdekképviseleti tevékenységét elősegíteni;*
- b) a szakszervezet által tett észrevételekre, javaslatokra vonatkozó álláspontját és ennek indokait közölni... ”³*

A Hszt. elismeri az érdekképviseletek jogát a rendvédelmi szerveknél való működésre. Az együttműködést a parancsnok kötelességévé teszi. A Hszt. előtti szabályozáshoz képest ez nagy előrelépés volt.

„77. § A rendfokozatban való előmenetel a magasabb rendfokozatba történő előléptetéssel és kinevezéssel valósul meg. A hivatásos állomány tagja előléptethető

- a) soron,*
- b) soron kívül,*
- c) a 81. §-ban meghatározott egyéb okból.”⁴*

A törvény a kiszámítható életpályamodellnek megfelelően biztosítja a hivatásos előrejutását. Csak állománycsoporton belül van lehetőség előléptetésre, ez azt jelenti, hogy az őrmesterként pályára kerülő dolgozó az adott beosztásában sorosan csak főtörzsőrmesteri rendfokozatig léphet elő a meghatározott várakozási idők leteltével. A soron kívüli előléptetéssel elismerhetővé válik az állomány tagjának teljesítménye, érdeme.

„99. § (1) A hivatásos állomány tagja szolgálati viszonya alapján havonta illetményre jogosult.

²⁻¹⁶ 1996.évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

(2) Az illetmény beosztási illetményből, rendfokozati illetményből, illetménykiegészítésből, szolgálati időpótlékból, valamint az e törvény által meghatározott feltételek fennállása esetén illetménypótlékból áll. A beosztási illetmény és a rendfokozati illetmény együttes összege képezi az alapilletményt.”⁵

A beosztási és rendfokozati illetmény szorzószámait a 6/A.

A magasabb rendfokozathoz magasabb rendfokozati szorzók is tartoznak.

Például forintosítva: Örmester = $0,38 \cdot 38.650 \text{ Ft.} = 14.687 \text{ Ft}$

Hadnagy = $0,56 \cdot 38.650 \text{ Ft.} = 21.644 \text{ Ft}$

Alezredes = $0,75 \cdot 38.650 \text{ Ft.} = 28.988 \text{ Ft}$

Amint látható, a rendfokozatok közötti különbségek összegek alapján nem jelentősek.

Az illetménykiegészítés a hivatásos állományú, a szervezeti hierarchiában elfoglalt státuszát ellensúlyozza. Minisztériumi, országos, területi és helyi szervnél betöltött beosztása alapján 50, 40, 30 és 15 százalék felsőfokú végzettségű esetében. A szolgálati időpótlék az állomány tagjának hivatásosként eltöltött idejét és tapasztalatát kompenzálja. 10 év szolgálat után adható először, majd ötévenként emelkedik a mértéke. Sajnos összege ennek sem jelentős, 10 év után a köztisztviselői illetményalap 12,5%-a, 4.831 Ft.

Az illetménypótlékok rendszere meglehetősen sokrétű. A hivatásos a beosztásához kapcsolódó feladatok végzésének okán jogosult lehet: idegen-nyelvtudási, járőr, vezetői, éjszakai, ügyeleti, stb. illetménypótléokra.

Az érdemek elismerésére a következő paragrafus tartalma ad lehetőséget:

„118. § A hivatásos állomány tagja az adott szolgálati feladat kiemelkedő teljesítéséért, illetve a szolgálati feladatok hosszabb időn át történő eredményes végzéséért a következő elismerésekben részesíthető:

- a) a fizetési fokozatban eltöltendő várakozási időnek 1 évvel történő csökkentése,*
- b) egy fizetési fokozattal való előresorolás,*
- c) pénz- vagy tárgyjutalom,*
- d) hazai vagy külföldi jutalomüdülés,*
- e) a miniszter által adományozott, névre szóló szál- vagy lőfegyver, emléktárgy,*
- f) a miniszter által alapított kitüntető cím, díj, plakett, oklevél, emléklap stb.*
- g) soron kívüli előléptetés,*
- h) szolgálati jel,*
- i) kitüntetés.”⁶*

A fegyelmi szabályok elsőrendű célja, hogy védje a szolgálati rendet és a fegyelmet, valamint, hogy mind az elkövetőt, mind másokat visszatartsa a fegyelemsértéstől

„123. § (1) A hivatásos állomány tagjával szemben a következő fenyítések alkalmazhatók:

- a) feddés,*
- b) megrovás,*
- c) pénzbírság,*
- d) egy fizetési fokozattal 1 évre való visszavetés,*
- e) a soron következő rendfokozatba való előléptetés várakozási idejének 6 hónaptól 2 évig terjedő meghosszabbítása,*
- f) eggyel alacsonyabb rendfokozatba 6 hónaptól 2 évig történő visszavetés,*
- g) alacsonyabb szolgálati beosztásba helyezés,*
- h) a szolgálati viszony megszüntetése,*
- i) lefokozás.”⁷*

⁵ 1996.évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

⁶⁻²⁰ 1996.évi XLIII-as törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról

Sokan tévesen a rendfokozatban való visszavetést ismerik lefokozásnak, holott valójában ez még a szolgálati viszony megszüntetésénél is súlyosabb eszköz. Az ezzel sújtott személy elveszíti eddig szerzett rendfokozatát is.

A II. Részből:

„245/D. § (1) A hivatásos állomány tagja a vezetői beosztásából indokolás nélkül azonnali hatállyal felmenthető, illetve arról az érintett 30 napos határidővel indokolás nélkül bármikor lemondhat.”⁸

A vezetői beosztásúak számára ez egy igen súlyos fenyegetettség. A indoklás nélküli felmentés lehetősége meglehetősen szabad kezet ad az állományilletékes parancsnoknak.

„261. § (1) A bűnözés elleni eredményes fellépés céljából a rendőr, hivatásos szolgálati viszonyának fenntartása mellett - szolgálati feladatként, a rendőrséghez tartozás leplezésével - más foglalkoztatási jogviszony létesítésével, vagy egyéb jövedelemszerző tevékenység folytatásával bízható meg.”⁹

Amint látható a hivatásos állományú számára nemcsak az alkotmányos jogaik korlátozottak, hanem – szolgálati érdekből – még a hagyományos élete is megváltoztatható.

III. Részből

„342. § (1) Felhatalmazást kap a Kormány, hogy rendeletben részletesen szabályozza:

- a) a más szervhez vezénylésre és áthelyezésre kerülők szolgálati viszonya módosításának rendjét, a foglalkoztatásukkal, jogaikkal és kötelezettségeikkel összefüggő kérdéseket, továbbá a velük kapcsolatos személyügyi igazgatást;*
- b) a szolgálati viszony szünetelésének eljárási rendjét...”¹⁰*

A már említett végrehajtási rendeletek e paragrafus felhatalmazása alapján készülhetnek el az illetékes szervek, szakminiszterek részéről.

Részlet a Hszt. mellékleteiből:

„1. számú melléklet az 1996. évi XLIII. törvényhez A rendfokozatok és a rendfokozati várakozási idők

A rendfokozatok rendfokozati állománycsoportok szerinti sorrendben:

a) tisztesek:

- őrzető,*
- tizedes,*
- szakaszvezető;*

b) tiszthelyettesek:

- őrmester,*
- törzsőrmester,...*

...Az egyes rendfokozatokban eltöltendő várakozási idő:

- tisztes rendfokozatokban* *6 hónap,*
- őrmesteri rendfokozatban* *3 év,*
- törzsőrmesteri rendfokozatban* *4 év,...*

” Amint látható világosan megjelennek a különböző rendfokozatok, láthatóak az állománycsoportok (tiszthelyettesi, zászlósi, tiszti, főtiszti) valamint az adott rendfokozathoz artozó várakozási idők a magasabb ranghoz.

VÉLEMÉNYEK

A Hivatásos szolgálati törvény a jogalkotó szándéka szerint részletesen szabályozza a hatálya alá tartozók jogviszonyát, munkakörülményeit, a különös részekkel az eltérő feladatú rendvédelmi szervezetek közötti különbségek szabályozását teszi lehetővé.

Tartalmában megjelenik a szabadságszámítás, az érdekképviselői szerv jogai és a rendfokozatok várakozási idejének meghatározása mellett a fegyelmi szabályok valamint a nyugdíjjal kapcsolatos előírások, tehát valóban sokrétű törvényről van szó.

A folyamatos módosításokkal megpróbálták az aktuális körülményeknek megfelelően fenntartani a törvény állapotát. Sajnos ez bizonyos kérdésekben bonyolultabbá tette a szerkezetét például az illetménypótlékok esetében.

Az érintett területeken tevékenykedő érdekképviselői szervek véleménye alapján:

- A küszöbön álló Hszt. módosítással nem az a probléma, hogy változik a törvény. Alapvetően sok mindent meg kellene reformálni a tartalmán és ebben mindenki egyetért. A fő gond az, hogy a kormányzat részéről takarékosági szempontból akarnak elsősorban hozzájárulni a szolgálati törvényhez
- Szükséges rekreációs üdülés, kafetéria rendszer létrehozása plusz forrásból.
- Korlátozása annak, hogy személyi forrásból ne lehessen dologiba áttenni pénzeszközöket.
- Legyen döntési kötelezettsége a munkáltatóknak és a kormányzatnak a szakszervezetekkel a tárgyalások során, bízzanak meg jobban az érdekképviselőkben.
- Lehetne rövidebb próbaidőt meghatározni az újonnan belépők számára
- Fontos volna a tiszthelyettesek beosztási illetmény szorzóinak emelése, valamint a továbbjutási lehetőségeinek biztosítása akár közvetlenül a zászlósi állománycsoportba. Jelenleg a tiszthelyettes kevesebb, mint 10 év alatt elérheti az adott beosztás csúcsát.
- Folyamatosan nyílik a tiszti/tiszthelyettesi bérolló. Jelenleg már elérheti az 1:4 arányt is.
- A jelenlegi pótlékrendszer túl bonyolult, körük szűkítése szükséges.
- A szakszervezetek számára plusz érdekérvényesítő eszközök kellene.
- Alapvetően fontos a Hszt. életpályamodellje miatt, hogy 2/3-os törvény legyen.
- Jelenleg a túlszolgálatért a hivatásos még a rendes illetményüknél is kevesebbet kapnak, mivel a nem rendszeres jövedelem nem tartozik bele. Ez ellentétes a Munka Törvénykönyvének (és a józan ész) logikájával.

Alapvetően nem tartják rossz törvénynek, különösen, hogy a szakszervezeteknek sikerült „beleharcolni” sok fontos részt.

Egy régóta szolgáló hivatásos katonatiszt véleményét kikérve, elmondása alapján a Honvédelmi jogállásúak törvényét, azaz a Hjt.-t számukra jobbnak tartja a Hszt.-nél. Véleménye szerint, mivel a Honvédség feladatrendszere eltérő és más irányítás alatt van, ezért volt szükséges egy más szabályozás. Mivel egy új törvényt kreáltak a hivatásos és szerződéses katonáknak, sokkal összeszedettebbé vált jó szerkezettel és részletes – néha túlságosan részletes - szabályzással. A Hjt. megalkotását az is szükségessé tette, hogy csökkent a Magyar Honvédség szerepe és súlya a fegyveres és rendvédelmi szervek között.

A Fegyveres és Rendvédelmi Dolgozók Érdekvédelmi Szövetsége (FRDÉSZ) elnökével, Kónya Péterrel a Hszt.-vel és annak várható módosításaival kapcsolatosan beszélgettem:

„Véleményem szerint a Hszt. elavult. 1996-ban a Magyar Honvédség tagjai is ennek hatálya alá tartoztak, így meglehetősen militáns törvény lett. Időközben a Honvédség számára új törvényt alkottak és a Határőrségből is rendvédelmi szerv vált, de a Hszt. nevében még mindig fegyveres. A militáns jelleg fölösleges például a tűzoltó vagy a rendőrnyomozó

számára. Szükségtelen korlát például az igen szigorú fegyelmi jog, az állampolgári jogok nagymértékű korlátozása vagy az, hogy tűzoltó pártnak tagja nem lehet.

A kiszámítható életpályát bonyolították a többszöri –bérrel kapcsolatos – módosítások, a pótlékok szétverik a rendszert. A tiszthelyettesek számára nem biztosít megfelelő előmenetelt, hamar bekövetkezik a „helybejárás”.

A szakszervezetek számára korlátozzák a jogosítványaikat. Tekintettel arra, hogy nincs a hivatásosoknak sztrájkjoguk, kompenzálható lenne egy az érdekképviseleti egyeztetések során történő megállapodási kötelezettséggel.

Sajnos szinte minden évben módosítják a Hszt.-t és a Hjt-t. Ez nagyfokú bizonytalansághoz vezet. Alapvető különbség a két törvény között, hogy amíg a Hszt. egy életpálya modell, addig a Hjt. az előre vagy ki szemléletű (pl. japán szervezeteknél, ha a dolgozó nem tud folyamatosan magasabb beosztásokba jutni karrierje során, akkor el kell távoznia a szervezettől – a szerző).

A szolgálati törvényekben túl sok a –ható/-hető szabály, azaz a munkáltatóra van bízva, hogy odaad-e, megenged-e valamit a beosztottnak.

A várhatóan kibontakozó civilisítéssel fölöslegessé fog válni a Hszt/Hjt különbség. Fölszemes és nem hatékony több minisztériumban irányítani a csökkent mértékű fegyveres és rendvédelmi állományt. Jelenleg az Igazságügyi és Rendvédelmi Minisztérium irányítja a Rendőrséget és egyben jogalkotó is. Ez nem megfelelő szervezés és aggályos is.

A Hszt. megalkotása mindenképpen nagy előrelépés volt akkoriban a fegyveres és rendvédelmi szféra számára. Elismertté vált a szakma jogalkotó szándéka alapján, a szakszervezeti jogok törvényesítve lettek. A különleges részek megfelelő lehetőséget biztosítanak az eltérő szervek számára. Az illetményalap közös a Köztisztviselői törvénnyel, aminek jó és rossz oldala is van, de inkább jó a hivatásosoknak, mivel azok is köztisztviselők, akik döntenek az illetményalap módosításáról.”

ÖSSZEGZÉS

Az érdekképviseleti szervek véleményét szakmailag mindenképpen megalapozottnak kell tekinteni. Megjelenik nézetükben a Hszt. által nyújtott kedvezmények megvonásával szemben, pontosan a kör bővítésének igénye. A szakszervezeti érdekvégyesítési eszközök bővítését szintén igényként jelenítik meg. Egy egyszerűbb, átláthatóbb és lehetőleg 2/3-os törvény mindenki számára megfelelőbbnek tűnik.

A körülbelül 55.000 fős rendvédelmi szervezet és tagjainak helyzete nem elhanyagolható az ország érdekében sem bár a közszolgálatban dolgozóknak csak egy kis részét alkotják.

A megállapításom, hogy a Hivatásos Szolgálati Törvény, azaz a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII-as törvény valóban megérett a módosításra. A tervezetben található módosítások közül van, amelyik minden érintett részéről támogatott (pl.: pályáztatás rendszere) és van, amelyet sokan csak más módon látnak megfelelően (pl.: civilisítés). Egyes megszorító, költségtakarékos intézkedések tervezete nagyfokú bizonytalanságot alakított ki a hivatásos állományban. Már egyre erősebben tapasztalható, ahogyan az idősebb, tapasztaltabb hivatásosok a szolgálati nyugdíjba „menekülnek”. Mivel sok vezetői posztra fiatalokat, kevesebb szolgálati idővel rendelkezőket kell majd tenni, ez a következő években némi problémákat jelenthet.

Látható, hogy a Hszt. alapvetően egy jó, részletes törvény. Többségében megfelelően szabályozza a hivatásosok szolgálati viszonyát. Felmerült az igénye annak is, hogy a civilisítés és a Magyar Honvédség nagyarányú létszámcsökkenése után újra közös törvény szabályozhatná az összes magyar hivatásos élet és munkakörülményeit.

Az ország gazdasági helyzete és teljesítőképessége rányomja a bélyegét a közszférának adható juttatásokra is. Fontos eszköz lehet a köz szolgálatában álló hivatásosok elismerésére

és motiválására a pénzen nem megváltható eszközök használata és megtartása. A kafetéria rendszer bevezetését jó megtartó erőnek gondolom, de csak ha mindez többletforrás biztosításával és nem a jelenlegi lehetőségekből való kigazdálkodással történik. A nyugdíjrendszer átalakítása az ország helyzete miatt érthető, de mindenképpen óvatosan kezelendő. Minisztériumi és országos vezetési szemlélet alapján a nyugdíjjal kapcsolatos szabályokat a már rendszerben lévő hivatásosok számára már csak jogi szempontból sem volna célszerű módosítani.

A szféra legnagyobb veszélye – mind az egyén, mind az ország számára -, hogy a bizonytalan és várhatóan az egyén számára kedvezőtlen változtatások miatt a tapasztaltabb, de lassan már a fiatalabbak is a pályaelhagyáson gondolkodnak. Az új belépőnek jelentkezők átlagkompetenciái valószínűleg elmaradnak az elmúlt évektől, hiszen a magasabb kvalitásúak nem látják majd megfelelő módon biztosítva az egzisztenciájukat.

Mindezek mellett érdemes figyelembe venni azt, hogy az előrejelzések alapján azok számára, akik az elkövetkező években kitartanak és a pályán maradnak, 2013-tól jobb lehetőségek várnak mind a nyugállományba helyezés, mind a szolgálati viszony körülményei terén.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A Civilisztikai és Igazságügyi Szakállamtitkár előterjesztése a foglalkoztatási jogviszonyok felülvizsgálatának Hszt-re vonatkozó irányairól, Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, 2006.
- Vadász János előterjesztése a kormány részére az egységes közszolgálati kerettörvény koncepciójáról, Közszolgálati Reform Kormány megbízotti Hivatal, 2003.
- Koltay Jenő és Neumann László szerkesztésében: Közelkép, Munkaügyi kapcsolatok Magyarországon. 2005.
- Berki Katalin – Suba Katalin: A tizenharmadik havi illetmény története, Fundamentum, 2005/4. szám
- Dr. Szakács Gábor: Előtanulmány a hivatásos állomány rendfokozati, illetve bér és besorolási rendszere között meghúzódó ellentmondás feloldására, egy új differenciált bér és besorolási rendszer kialakítására, BM Oktatási Főigazgatóság, 2005.

Törvények:

1949. évi XX. törvény, A Magyar Köztársaság Alkotmánya.

1989. évi II. törvény, az egyesülési jogról.

1996. évi XLIII. törvény, a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról.

2001. évi XCV törvény, a Magyar Honvédelem hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról.

Egyetemi jegyzet:

Dr. Horváth László: Az országvédelem szervezeti rendszere egyetemi jegyzet (Távoktatási tananyag), ZMNE, Budapest, 2005.